

Türkçe Dersinin Almanya’da 2005-2015 Yılları Arasında Doğan Türk Öğrencilerin Türkçe Seviyelerine Etkisi (Buchheim Örneği)¹

M.A. Candidate Cemil BOSTAN

International Burch University, Dept. Of Oriental Philology

ORCID: 0009-0009-2005-8828, cemil.bostan@stu.ibu.edu.ba

Assist. Prof. Dr. Doğan YÜCEL

International Burch University, Dept. of Oriental Philology

ORCID: 0000-0001-6240-8886, dogan.yucel@ibu.edu.ba

Özet

Almanya aradan 60 yıl geçmesine rağmen hâlâ Türklerin göç etmek için en çok tercih ettiği ülkelerden biridir. Artık göç edenlerin demagogik yapısı değişmiştir. Günümüzde eğitimli ve meslek sahibi insanlar aileleriyle beraber göç etmektedirler. Aile ile göç beraberinde bir çok sorun getirmektedir. Bu sorunlardan belki de en önemlisi bu ailelerin çocuklarının Türkçeyi yeterli derecede öğrenebilmesi ve konuşabilmesidir. Almanya’da doğan çocuklar için bu durum çok daha zordur, neredeyse bütün çocuklar Türkçeyi aksenli konuşmaktadır. Öğrencilerin Türkçelerinin gelişmesi üç temel ögeye bağlıdır: ailede öğrenilen Türkçe, okulda alınan Türkçe dersleri ve sosyal hayatta edinilen Türkçedir. Bu çalışma kapsamında bu iki grup öğrencinin Türkçe derslerine katılımlarının Türkçe bilgilerine ne kadar etki ettiği araştırılmıştır. Araştırma kapsamında Köln Schulzentrum Buchheim ’da bulunan Werner Heisenberg Realschule ve Ferdinand Franz Wallraf Gymnasium ’unda, 9-12. sınıflarda bulunan 81 Türkiye kökenli öğrenci ile anket çalışması yapılmıştır. Türkçe dersi almalarının öğrencilerin Türkçesine pozitif olarak katkı sağladığı fakat bu katkı olması gerektiğinin çok altında olduğu tespit edilmiştir. Almanya’da yetişen gençlerin Türkçelerinin gelişmesi için yapılabilecek çeşitli aktiviteler önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ana dili Türkçe, Almanya’daki Türk çocukları, Türkçe öğretimi, göç.

¹ Bu makale International Burch University Lisansüstü Eğitim Birimine *Almanya’da 2005-2015 Arası Doğumlu Dördüncü Nesil Türklerin Entegrasyonunda Türkçenin Etkisi (Buchheim Örneği)* ismiyle sunulan yayınlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

The Impact of Turkish Lessons on The Turkish Language Proficiency of Turkish Students Born Between 2005 and 2015 in Germany (Buchheim Case Study)

Abstract

Despite the passage of 60 years, Germany remains one of the most preferred countries for Turkish migration. The demographic structure of migrants has changed, with educated and professional individuals now migrating with their families. Family migration brings along numerous challenges, one of the most significant being the ability of these families' children to learn and speak Turkish proficiently. This issue is particularly challenging for children born in Germany, as nearly all of them speak Turkish with an accent. The development of students' Turkish language skills depends on three main factors: Turkish learned at home, Turkish lessons received at school, and Turkish acquired in social life. This study investigates the impact of Turkish lessons on the Turkish language proficiency of these two groups of students. Within the scope of the research, a survey was conducted with 81 students of Turkish origin in grades 9-12 at Werner Heisenberg Realschule and Ferdinand Franz Wallraf Gymnasium, located at the Köln Schulzentrum Buchheim. It was found that while attending Turkish classes had a positive effect on students' Turkish proficiency, this contribution was significantly below the expected level. Various activities were suggested to improve the Turkish language skills of young people growing up in Germany.

Keywords: Mother tongue Turkish, Turkish children in Germany, Turkish language teaching, migration.

GİRİŞ

Almanya, 1960'lı yıllardan beri Türkiye'den göç alan bir ülkedir. İlk gelen misafir işçilerin birçoğu köylerinden çıkıp gelen, çoğunlukla bir meslek sahibi olmayan vasıfsız ve eğitimsiz işçilerdi. Almanya'nın ihtiyacı olan kas gücüne sahiptiler ve en zor işlerde başarıyla çalıştılar. Kurallara uyan, suça bulaşmayan, çok fazla hak talep etmeyen uyumlu insanlardı. Birçoğu A2 seviyesinde bile Almanca öğrenmeden/ öğrenme fırsatı bile bulamadan yıllarca Almanya'nın sınai kalkınmasına önemli katkıda bulundular. “Bu kuşak, Almanya'daki hukuki ve bürokratik sistemin yanı sıra Alman kültürü hakkında yeterince bilgiye sahip olmadıkları için birçok anlamda entegrasyon sorunu yaşamışlar, dil yetersizliğinden ötürü de günlük hayatta kendilerini ifade etme ve ihtiyaçlarını karşılama noktasında sorun yaşamışlardır” (Yılmaz, 2023, s. 165). Onların aileleri Türkiye'den ancak birkaç yıl sonra gelebildiler. Almanya'nın o zamanki göç politikası misafir işçilerin geri döneceği üzerine kurulduğu için belirgin bir entegrasyon politikası yoktu. Zamanla bu sistem değişti ama değişim olması gereken hızda ol(a)madı. İkinci nesil, entegrasyonun en önemli adımı sayılan Almancayı kendi kendine öğrendi. Entegrasyon kursları yürürlüğe girdiğinde tarih 2005 yılını gösteriyordu. Üçüncü nesil zaten Almanya'da doğmuş, kreşe/okula gitmiş olduğundan Almancayı öğrenmişlerdi. Bu neslin Almancası ülke ortalamasının çok gerisindeydi

(Bamf, 2018). Bamf’ın 2018 yılında yayınladığı *Almanya’daki Türk Kökenliler Raporu 2015*’te de belirtildiği gibi bir sonraki neslin Almancası bir önceki nesle göre daha iyi duruma gelmiştir fakat toplumdan izole yaşamak ve ebeveynlerin Almancayı yanlış konuşması çocuklarına yanlış bir Almanca öğretmelerine sebep olmaya ve okulda/kreşte öğrenilen Almanca bu konuda yeterli olmayıp bu çocukların Almancasının toplumun gerisinde kalmasına neden olmaya devam ettiğini ifade etmiştir.

Üçüncü nesil sadece Almancayı değil birçoğu Türkçeyi de ileri seviyede konuşamamakta ve kelime yetersizlikleri ile telaffuz hataları yapmaktadırlar. Kulaksızoğlu (2008) yaptığı araştırmada Almanya’daki Türklerin Türkçesinin Türkiye’deki Türklerin Türkçesinden belirgin olarak daha düşük olduğunu tespit etmiştir. Hiç Türkiye’de yaşamayan bu kesimin ailelerinin tahsil hayatları da ortalamanın gerisindedir (Schührer, 2018, s. 26). Bu yüzden üçüncü neslin Türkçesi iyi olmadığı için Almancasının da akademik düzeyde ileri seviyelere ulaşamadığı görülmektedir. Son yıllarda Almanya’ya Türkiye’den anadili iyi olan yüksek tahsilli bir göç yaşanmıştır. Ayrıca Bamf’ın 2018 raporuna göre Almanya’da yetişen son neslin Almancası da önceki nesillere göre oldukça iyidir (Schührer, 2018, s. 26). 2017 yılından sonra Türkiye’den Almanya’ya ekonomik veya siyasi sebeplerle göç eden insan sayısında belirgin bir artış olmuştur. Siyasi sebeplerle yapılan iltica başvurularındaki artış dikkat çekicidir. Bundeszentrale für politische Bildung BPB’nin (2024) (Politik Eğitim Merkezi) iltica başvurusu yapanların demagojik bilgilerini vermiş olduğu rakamlara göre, son on yılda iltica edenlerin milliyetine göre sıralandığında Türkler 2014, 2015 ve 2016 yıllarında ilk ona girmemektedir. Fakat 2017’de 7. sıradan 8027 başvuru ile listeye girmiştir. Yükseliş 2018’de 6. sıraya (10.160 kişi ile), 2019’da 4. sıraya (10.784 kişi), 2023’e gelindiğinde ise 3. sıraya (61.181 kişi) devam etmiştir (Bpb Raporu, 2024). Bu insanlar eşleriyle ve çocuklarıyla birlikte göç eden, hemen hepsi üniversite mezunu, iş tecrübesi olan eğitimli insanlardır. Ve bu yeni göç edenlerin önemli bir kısmı entegrasyon politikası gereğince entegrasyon (dil ve kültür) kurslarına devam edip yaklaşık 3-4 yıl sonra iş hayatına atılmışlardır. Kimi aileler de doğrudan iş bularak gelmiş, entegrasyon sürecine dahil olmayıp doğrudan çalışma hayatında bulmuşlardır kendilerini. Diğer yandan Almanya’da doğan gençler de Türkçeyi akıcı konuşamamakta ve konuşurken araya devamlı Almanca kelimeler katmaktadırlar. “Öğrenciler, tabi ki/elbette, artık/bundan sonra gibi zarfların; fakat, çünkü, ama, ancak, örneğin ve gibi bağlaçların; sadece gibi edatları; aaaa/öyle mi gibi ünlemlerin Türkçesi yerine Almancasını kullanmaktadırlar” Okuyan

(2022, s. 57). Ayrıca Okuyan (2022) Almanya’da yetişen Türk öğrencilerin en sık yaptıkları hataları şu şekilde sınıflandırmıştır:

- İsimler ile ilgili yapılan yanlış kullanımlar
- Sıfat, Zarf ve Edatlarla İlgili Yapılan Yanlış Kullanımlar
- Çekim Ekleri ile İlgili Yapılan Yanlış Kullanımlar
- Bağlaçlar ile İlgili Yapılan Yanlış Kullanımlar
- Fiillerle İlgili Yapılan Hatalar
- Soru Ekleri İle İlgili Yapılan Yanlış Konuşma Hataları

Türkiye’den yeni gelenler sadece kendi aralarında ve okulda sadece Almancaya maruz kaldıklarından dolayı Türkçeleri gelişmemekte, ergenlik döneminde yani nispeten geç bir dönemde geldikleri için Almancayı da anadil seviyesinde öğrenemedikleri gözlemlenmiştir.

Almanya da doğan gençler ise çok kültürlü ortamda yetişmeleri, okulda sadece Almancaya maruz kalmaları ve gün içinde Türkçeyle yeterince haşır nesir olamamaları sebebiyle Türkçelerinin aksanlı ve yaşlarının çok gerisinde olduğu gözlemlenmiştir. “Bu kuşak gençler, yaşadıkları toplumlarda hem anadili hem de o ülkenin dilini bilmelerinden dolayı çift dillilik gerçeğini yaşamaktadırlar. Almanya’da yaşayan gençler, anadil öğrenme sürecinde problem yaşadıkları gibi Almancaları da eğitim-öğretim hayatı için yeterli düzeyde değildir.” (Aksoy, 2010, s. 35).

İki dilli Ortamlarda Anadil Öğretimi ve Önemi

Diasporalarda anadil gelişimi için ilk ve en önemli adım aile içinde Türkçe konuşmaktır. Almanya’da aileler, aile içinde hangi dili konuştuklarına dair ikiye bölünmüş durumdadırlar. Üçüncü nesil zaten burada doğup büyüdüğü için iki dile de hakimdirler. Bazı aileler evde sadece Türkçe konuşma prensibini belirleseler de bazı aileler de çocuklarının kreşte, anaokulunda veya okulda zorluk çekmemeleri için iki dili aynı anda konuşmayı seçmektedirler. Almanya’da anaokuluna gitme zorunluluğu sadece bir yıldır, fakat birçok ailede anne ve baba çalıştığı için 2-3 yaşlarından itibaren çocuklarını kreşe/anaokuluna göndermeye başlıyorlar.

Ailede ister sadece Türkçe isterse de iki dili aynı anda konuşulsun, aileler erken yaşlardan itibaren çocuklarının ana dil gelişimini Türkçe çocuk şarkıları, kitapları, oyunlar ve aktivitelerle desteklemektedirler. Çocukların ana dil gelişimindeki en önemli etken ailelerin bu işe verdiği önem ve ana dil öğrenme/ öğretme motivasyonudur.

Anadilin önemi sadece kültürün aktarımı için önemli değildir, aynı zamanda toplum dilini öğrenmek için de bir temeldir.

Yaşadığı ülkenin dilini bilmek kuşkusuz adaptasyon, yani o topluma uyum için gereklidir. Almanya’da yaşayan insanlarımız, çocuklarının iyi bir eğitim almaları ve sosyal çevrelerinde yer alan Almanlarla aralarında dilsel bir kopukluğun olmaması için iyi derecede Almanca bilmelerini istemektedirler. Bu nedenle birçoğu, aile ortamında dahi Türkçenin yanı sıra Almanca konuşmayı tercih etmektedirler. Fakat insanların ailelerinden edindikleri dil olarak adlandırılan anadil, sanıldığı gibi Almanca öğrenimine engel teşkil etmemekte, aksine iyi derecede Almanca öğrenilmesi için ön koşul durumundadır (Koçak, 2012, s. 305).

Bunun için önemli bir gereklilik Türkçe anadilinin erken yaşta dahil edilmesidir, böylece öğrenciler okul dili olarak Almancayı paralel olarak veya sonradan öğrenebilirler. Birçok öğrenci, kendi anadillerine yeterince hâkim değildir. İletişimleri, kısmen Almanca-Türkçe karışık bir dilde, hatalı bir konuşma dilinde gerçekleşmektedir ve bu dil, standart Türkçeden oldukça uzaktır. Öğrenciler hem Almanca hem de Türkçede sorunlar yaşamaktadır ve bu durum, iki taraflı yarı dil (iki tane yarım dil) yeterliliği geliştirmelerine neden olmaktadır (Uysal, 2002, s. 463).

Almanya’da Seçmeli Anadil Türkçe Dersinin Tarihçesi

1974’te çıkan Geri Dönmeyi Teşvik yasasından sonra bir ayırım noktasına gelen misafir işçilerden Türkiye’ye geri dönmek yerine kalmayı tercih edenler ailelerini Türkiye’den getirttiler. Almanya’daki Türk nüfusunda birden kadın ve çocukların sayısında ciddi bir artış oldu.

Gelen bu çocukların eğitim sistemine entegrasyonu bu konuda tecrübesiz Alman eğitim sistemini zorlamış ve karma bir eğitim sistemi ortaya çıkmıştır. Abadan Unat bu karışıklığı şu şekilde ifade etmiştir:

Çocuklar bu üç boyutlu ders yükü karşısında, hemen hemen imkânsız bir işi başarmak zorundadırlar: Hem ana dillerinde hem de bulundukları ülkenin dilinde sınırlı bir sözcük haznesine sahip olan bu çocuklardan hem ana dillerini hem de Almancayı, Felemenkçeyi, Danimarkacayı yerli çocuklardan farksız akıcılıkta konuşmaları beklenmektedir. Onlardan ayrıca Türk kültürüne ilişkin etkinliklere katılmaları, kusursuz bir Türkçe konuşmaları ve çağdaş Türkiye'nin Batı'ya yönelik, laik değerlerini benimsemeleri de beklenmektedir. Nihayet Kur'an kurslarına devam etmeleri halinde Arapça metinleri ezberlemeleri, şeriatın emirlerine uymaları istenmektedir. (Abadan Unat, 2002, s.196)

Okullarda ilk Türkçe dersi, misafir işçilerin çocuklarının Türkiye'ye geri döndüklerinde uyum sağlama problemi çekmemeleri için verilmiştir.

Yurt dışında ana dili eğitimi, Millî Eğitim Bakanlığının onayı gereğince yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının, kendi kültürlerini ve kimliklerini tanıma, koruma ve geliştirmelerini hedefleyen Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 03.08.2009 tarih ve 112 sayılı kararı ve bakan onayı ile kabul edilen "Türkçe ve Türk Kültürü Dersleri Programları" doğrultusunda verilmektedir (Aytan, vd., 2018, s. 20).

İlk başlarda Türkçe dersi Türkiye'den gelen konsolosluga bağlı öğretmenler tarafından veriliyordu. Bu öğretmenlerin maaşını Türk Millî Eğitim Bakanlığı ödüyordu. Zamanla bu dersin müfredatına İslam din eğitimini de ekleyip bir dil-kültür dersi haline getirdiler.

Bir süre sonra Alman Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe dersini kendi kontrolüne alıp, Türkiye'den öğretmen getirmek yerine, Almanya'da kendi denetlediği ve akredite ettiği öğretmenlerle sunmak istedi. Şu an da Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinde Türkiye'den gelmiş hiçbir Türkçe öğretmeni bulunmamaktadır (Wissenschaftliche Dienste, 2017, s.12-13).

Alman eğitim sisteminde eğitim eyaletlerin yönetiminde olduğu için değişiklik gösterebiliyor. Schulzentrum Buchheim Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinin Köln şehrinde bulunduğu için, bu eyaletin eğitim yasaları geçerlidir. Bu yasalara göre, ilkokullarda 15 kişi, ortaokullarda 18 kişi tamamlanırsa Türkçe sınıfı açılabilir. Bu Türkçe sınıfını farklı sınıflardan ve yaşlardan öğrenciler oluşturabilirler. Örneğin 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencileri aynı sınıfta Türkçe dersine girebilirler.

Türkçe zorunlu bir ders değildir, sadece isteyen Türk kökenli aileler bu derse çocuklarını gönderebilirler. Bu ders imkânlar çerçevesinde 2-5 saat haftalık olarak verilebilir. Ancak okulların ders programları ancak iki saat Türkçe dersi yapmaya uygundur. Ayrıca öğrencilere de iki saatten fazla Türkçe dersine girmek çok zaman mümkün gelmemektedir. Bu makalenin bir yazarı da bizzat bu dersleri veren bir öğretmen olarak şahsi tecrübelerine istinaden mevcut durumun handikabı müfredat haftada 5 saat derse göre ayarlandığı için, müfredatın yetiştirilememesidir.

Müfredata göre NRW (Kuzey Ren Vestfalya) eyaletinde 10. sınıftan mezun olmuş bir öğrencinin sahip olması gereken beceri, yetenek, bilgi ve yeterlilikler şu şekildedir;

- Türkçe iletişim kurabilir ve bu beceriyi günlük yaşamlarında kişisel hayatlarını düzenlemek için kullanabilirler.
- Kontak kurabilir, sürdürülebilir ve derinleştirebilirler,
- Günlük hayattaki pratik konular hakkında iletişim kurabilirler,
- Genel öneme sahip konular hakkında bir konuşmaya veya tartışmaya katılabilirler,
- Kültürel hayata katılabilirler,
- Önemli bilgileri diğer dilde tekrar edebilirler,
- Hedef dilin ve kendi kültürlerinin önemli özelliklerini kavrayabilir ve dil açısından uygun bir şekilde ifade edebilirler,
- Türkçe bilgilerini eğitim hayatlarına devam etmek için kullanabilirler. İlgi alanlarıyla ilgili bilgi edinmek için basit bilgi metinlerini ve edebi metinleri değerlendirebilirler,
- Çalışma ve iletişim süreçlerinde Türkçe kullanabilirler,
- Türkçe bilgilerini derinleştirmek ve başka diller öğrenmek için öğrenme deneyimlerini ve tekniklerini kullanabilirler,
- Türkçe bilgilerini daha sonraki mesleki faaliyetlerinde ve mesleki eğitimlerinde kullanabilirler,
- Bilgi ve enformasyon metinlerinden, şematik gösterimlerden ve istatistiklerden önemli bilgileri çıkarabilirler,

- Kendi kişiliklerini yazılı ve sözlü olarak sunabilirler (Ministerium für Schule und Weiterbildung des Landes Nordrhein-Westfalen , 2013, s. 46-49).

Görüldüğü üzere bu yetenekleri kazanmaları için yoğun bir program teorik olarak düzenlenmiş fakat hayata geçirilirken yetersiz ders saatleri yüzünden yetiştirilmesi mümkün olmamaktadır. Derse kaydolun öğrenciler için devam zorunluluğu vardır. Dönem sonunda öğrenciler anadil olarak Türkçe dersine katılan bu öğrenciler eğer 1. ve 2. sınıfa gidiyorlarsa gelişimlerini, daha yüksek sınıfa gidiyorlarsa notlarını gösteren bir sertifika almaktadırlar. Bu kurallar 2021 yılında yürürlüğe giren ve hala geçerli olan kurallardır. Müfredat Alman devleti tarafından belirlenmektedir.

Okullar 7. sınıftan sonra sadece anadil olarak değil seçmeli yabancı dil olarak Türkçe dersi de sunabilirler. Bu derse Türk olmayan çocuklar da katılabilirler fakat pratikte gözlemlenen sadece Türk çocuklarının bu derse katıldığıdır. Bu ders ana ders olarak sayılmaktadır ve haftada 4 saat verilir, müfredat eyalet eğitim bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Alınan not sınıf geçmek için etkili olduğu için öğrencilerin ciddiyle takip ettiği bir derstir.

10. sınıflarda Türkçe dersine talep belirgin şekilde artar. Çünkü yabancı dil derslerinden düşük puan aldıysa öğrenci, Türkçe dersine girip yüksek bir puan alıp avantaj sağlayabilir. Örneğin; Fransızcası ya da İngilizcesi çok iyi değilse, bu derslerdeki not eksikliğini Türkçe dersinden gelebilecek yüksek notla kapatabilir.

Türkçe anadil dersine NRW (Kuzey Ren-Vestfalya) eyaletinde katılan öğrencilerin %72 si ilkokulda, kalanı da orta okulda okumaktadır (Olfert, 2013). Bu durumun birçok nedeni olmakla beraber en önemli nedeni öğrencilerin Türkçe dersine girme konusundaki isteksizlikleri denilebilir. İlerleyen yaşlarda öğrenciler bu dersin kendilerine bir şey katmadığını düşünebilmektedirler. Zorunlu bir ders olmaması ve alınan notun sınıf geçmeye hemen hiç bir etkisi olmaması nedeniyle öğrencilerin ilgisi azdır. Ortaokullarda Türkçe dersi hep öğleden sonraki en son derslere konmaktadır ve öğrenciler bu derslere katılabilmek için bazen 1-2 saat beklemek zorunda kalmaktadırlar. Hatta bazı okullarda sayı yetersizliğinden dolayı Türkçe dersi açılmamakta öğrenciler başka okullara bu dersi almak için gitmektedirler. Bütün gün diğer dersleri işledikten sonra başka bir okula gidip iki saat derse gitmek bu çocuklar için kolay olmamaktadır.

Öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü derslerine duydukları ilginin günden güne azalmasındaki sebeplerden bazıları şöyledir: 1.İkinci ve üçüncü kuşağın Almanya’da kalıcı olduklarını ve bunun için iyi derecede Almanca bilmelerinin yeterli olacağını düşünmeleridir. 2.Türkiye’den giden ailelerin eğitim seviyelerinin düşük olması, Almanya’da oynanan oyunun farkında olmamaları ve gelecek nesiller için Türkçenin önemini bilmemeleridir. Çoğu aile, çocuklarının ev ortamında konuştuğu Türkçenin çocukları için yeterli olduğunu düşünmektedir. 3. Bir diğer önemli husus ise öğretmenlerdir. Öğretmenlerin derslerde öğrencilerle ilgilenmeleri ve onlara dersi sevdirmeleri gerekmektedir. Bir öğrencinin öğretmenini sevmesi derse ilgi duymasını ve dersi sevmesini sağlamaktadır (Bekar, 2013, s. 782-783).

Bütün bunlar ve daha burada bahsedilmeyen birçok eksik ve aksaklıklara rağmen okulda Türkçe dersi görmek, diasporada yetişen Türk çocukları için çok önemlidir. Özellikle aile içindeki eksiklikleri okulda telafi etme imkânı olmaktadır. Akademik düzeyde Türkçeyi sadece okulda öğrenebilmektedirler. Türkçe dil bilgisi bu derslerde yoğunluklu olmasa da çocukların Türkçe dil bilgisi öğrenebilecekleri tek yer Türkçe Anadil dersleridir.

YÖNTEM

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmaya en uygun araştırma deseni *olgu bilim yani fenomenolojidir*. Bunun nedeni Yıldırım ve Şimşek’in de ifade ettiği gibi kişisel algı ve deneyimlere dayanmasıdır.

Olgu bilim (fenomenoloji/phenomenology) deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bu olgularla günlük yaşantımızda çeşitli biçimlerde karşılaşabiliriz. Ancak bu tanışıklık, olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmez. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 66)

Karataş nitel araştırmaların açıklamaktan daha çok anlamak üzerine kurulu olduğunu söyler.

İnsan ve toplum ait olgu ve olaylar açıklanmaktan çok anlaşılmayı ve keşfedilmeyi bekleyen karmaşık anlamlar dünyasıdır. Dolayısıyla nitel araştırmalar dünyanın sosyal yönü ile ilgilenir ve şu sorulara yanıt arar: İnsanlar niçin böyle davranır? Kanaatler ve tavır alışlar nasıl oluşur? İnsanlar çevrelerinde olup bitenden nasıl etkilenir? Kültürler niçin ve nasıl gelişir? Sosyal gruplar arasındaki farklar nelerdir? (Karataş, 2015, s. 79).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2005-2015 arası doğan Almanya’da yaşayan Türk gençleri oluşturmaktadır. Çalışma evrenini ise Köln’ün Buchheim semtindeki Schulzentrum Buchheim (Buchheim Okul Merkezi) kompleksinde bulunan Werner Heisenberg Realschule’de 9. ve 10. sınıflarda ve Ferdinand Franz Wallraf Gymnasium’da 9-12. sınıflarda okuyan yaklaşık 210 Türkiye kökenli öğrenci oluşturmaktadır.

“Bilimsel araştırma sürecinin en önemli aşamalarından biri kuşkusuz örneklem belirlemedir. Bu süreçte olasılık temelli ve olasılık temelli olmayan olmak üzere iki temel örneklem belirleme yolu bulunmaktadır. Bu yollardan hangisinin tercih edileceğine ise yapılacak araştırmaların amacına bağlı olarak karar verilmektedir.” (Koç Başaran, 2017, s. 493). Bu çalışmada nitel araştırmada olasılığa dayanan küme örnekleme tekniği kullanılarak 81 öğrenciye anket uygulanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışma kapsamında veriler Almanya/ Köln’deki Schulzentrum Buchheim’da bulunan Werner Heisenberg Realschule ve Ferdinand Franz Wallraf Gymnasium’unda 2023-2024 öğretim yılında 9-12. sınıflarda bulunan Türkiye kökenli öğrenciler arasında Türkiye’den yeni gelen öğrencilerin Türk diasporasına entegre olmalarındaki zorlanmayı tespit etmek için toplanmıştır. Bu öğrencilere 37 soruluk bir anket hazırlanmıştır. Anket 05.06.2024- 14.06.2024 tarihleri arasında Google Forms üzerinden yapılmıştır.

Anket okulun kullandığı Google Teams üzerinden öğrencilere mesaj atılarak Google Forms linki yollanmıştır. Yukarıda bahsi geçen sınıflardaki tüm öğrencilere mesaj atılmıştır ve 81 öğrenci anketi doldurmuştur. Anket web ortamında uygulanmıştır ve uygulama esnasında bir gözetmen

bulunmamaktadır. Tamamen gönüllülük esasına dayanılarak uygulanan anket belirli bir ders saati içinde yapılmamış, öğrenciler boş vakitlerinde anketi doldurmuşlardır.

BULGU VE YORUMLAR

Schulzentrum Buchheim’da (Buchheim Okul Merkezi) bulunan iki okuldan anket çalışmasına katılan öğrencilerin dağılımı Tablo 1’te görülmektedir.

Tablo 1

Öğrencilerin Hangi Okulda Okudukları ile İlgili Bilgiler

Okul	Ferdinand Wallraf Gymnasium	Franz Realschule	Werner Heisenberg	Toplam
Öğrenci sayısı	58	23		81
Yüzdesi	71,6	28,4		100

Uygulama Grubunun Türkçe Seviyesi ile İlgili Bilgiler

Tablo 2

Öğrencilerin Kendi Türkçe Seviyelerini Değerlendirmeleri

Türkçe seviyesi	Çok İyi	İyi	Orta	Kötü	Çok Kötü	Toplam
Öğrenci sayısı	35	20	22	4	0	81
Yüzdesi	43,2	24,7	27,2	4,9	0	100

Çalışmaya katılan öğrencilerin kendilerinin Türkçe seviyesi sorulduğunda %95’i kendini orta ve üzeri seviyede olarak nitelendirmekte, bu kişi sayısı olarak 81 öğrenciden 77 öğrenciye tekabül

etmektedir. Yalnız anketin ilerleyen sorularına gelindiğinde, sorular derinleştğinde bu sayının gerçekçi bir tanımlama olmadığı görülmektedir. Buradan da öğrencilerin kendilerini tanımlamadaki tutumlarının çok gerçekçi olmadığı söylenebilir.

Tablo 3

Öğrencilerin Kendi Aksanlarını Değerlendirmeleri

Türkçe seviyesi	Çok Var	Var	Orta	Yok	Hiç yok	Toplam
Öğrenci sayısı	11	17	17	19	17	81
Yüzdesi	13,6	21,0	21,0	23,5	21,0	100

Tablo 3'te öğrencilere sorulan *Aksanın var mı?* sorusuna verdikleri cevaplar gösterilmiştir. Öğrencilerden 11'i aksanlarının çok olduğunu, 17'si aksanlarının olduğunu, 17'si aksanlarının orta düzeyde olduğunu, 19'u aksanlarının olmadığını, 17'si ise aksanlarının hiç olmadığını ifade etmiştir. Bu sayılara göre öğrencilerden %44,5 'inin aksanı yoktur ve bu oran beklenen bir sonuçtur.

Tablo 4

Öğrencilerin Okulda Türkçe Dersine Katılmaları ile İlgili Bilgiler

Türkçe dersine	Katılanlar	Katılmayanlar	Toplam
Öğrenci sayısı	53	28	81
Yüzdesi	65,4	34,6	100

Araştırmaya katılan öğrencilerden %65,4'ü okulda Türkçe dersine katıldığını ifade etmiştir. 81 öğrenciden 28'i okulda Türkçe dersine katılmamaktadır. Bu 53 Öğrencinin hepsi Gymnasium'a gitmektedirler, çünkü bu Realschule'de 9. ve 10. sınıfta Türkçe dersi bulunmamaktadır. Gymnasium'a giden 58 öğrenci olduğu düşünülürse 5 öğrencinin Türkçe dersine katılmadığı söylenebilir. Bunun nedeni bu öğrencilerin eğer İngilizce ya da Almanca ya da her ikisi de çok iyiye, Leistungskurs- ağırlıklı ders olarak Türkçe dersi almalarına gerek olmadığı anlamına gelir.

Tablo 5

Öğrencilerin Dil Tercihleri

		Türkçe		Almanca		Toplam	
		Öğrenci Sayısı	%	Öğrenci Sayısı	%	Öğrenci Sayısı	%
Okul dışında konuşmayı tercih edilen dil	34	42,0	47	58,0	81	100	
Evde konuşulan dil	73	90,1	8	9,9	81	100	
Kendini rahat hissettiğin dil	48	59,3	33	40,7	81	100	
Almanca ve Türkçeyi bilenlerin yanında kullanmayı tercih ettiğin dil	51	63	30	37	81	100	

Tablo 5 dört farklı sorunun bir arada değerlendirilmesidir. Bu sorular şunlardır:

1. Okul dışında hangi dili konuşmayı tercih ediyorsun?
2. Ev diliniz nedir?
3. Kendini hangi dilde daha rahat ifade ediyorsun?
4. Almanca ve Türkçe bilenlerin yanında hangi dili kullanmayı tercih ediyorsun?

Öğrencilerden %58’i okul dışında Almanca konuşmayı tercih etmektedir. Evde ise öğrencilerden %90’i Türkçe konuşmaktadır. Ailelerin Almanca bilme düzeylerinin yüksek olduğu düşünülürse (annelerin orta ve üst seviye Almanca konuşma oranı %82,7, babaların aynı seviyede Almanca

konuşma oranı %85,3'tür.) evde Türkçe konuşarak dil ve kültür aktarımı konusunda ailelerin hassas davrandığı söylenebilir. Öğrencilerin nerdeyse %60'ı kendini Türkçe konuşurken daha rahat hissetmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerden %63'ü hem Almanca hem de Türkçe bilenlerin yanında Türkçe konuşmayı tercih etmektedirler. Bu ve önceki soru birbirine yakın sorular olup aşağı yukarı benzer cevaplar verilmiştir. Ortaokul ve lise çağındaki bu gençlerin yaklaşık %40'ı kendini Almancada daha rahat ifade edip, tercih edebiliyorlarsa Almanca konuşmayı seçmektedir. Bu oran bu araştırmaya katılan öğrenciler için çok yüksek olmayan bir orandır. Çünkü bu öğrencilerden %35'i zaten Almanya'da doğmuş ve bütün eğitimini Almanca olarak almıştır. Türkçeyi ailesinin çabalarıyla evde ve eğer imkân varsa haftada 2-4 saat okulda öğrenmiştir. Tabii ki bu öğrencilerin Almancalarının daha iyi olması sürpriz değildir. Araştırmaya katılan öğrencilerden birçoğu Türkiye'de doğup belli bir yaşa kadar Türkiye'de yaşayıp, Almancayı sonradan öğrenen öğrencilerden oluştuğu için Türkçe kullanma eğilimi yüksek çıkmıştır.

Tablo 6

Türkçe Konuşurken Kendini Komik Hissetme

Sıklık	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman	Toplam
Öğrenci sayısı	36	18	19	5	3	81
Yüzdesi	44,4	22,2	23,5	6,2	3,7	100

81 öğrenciden 36'si Türkçe konuşurken hiçbir zaman kendini komik hissetmemektedir, 3 öğrenci kendini her zaman komik hissetmektedir, 5 öğrenci ise sıklıkla kendini komik hissettiğini ifade etmiştir. Özellikle ergenlik öncesi ve ergenlik döneminde bulunan bu öğrencilerin karakterleri henüz oturmadığı için yanlış yapma ve kendilerini komik düşürme korkuları yüzünden konuşurken daha iyi hissettikleri dilde konuşma eğiliminde olmaktadır. Dil en çok iletişim halinde, yani konuşarak öğrenildiği varsayılırsa, öğrencilerin bu tutumu zaten dezavantajlı durumda olan

Türkçeyi konuşmamaya ve geliştirmemeye; bunun yerine toplum dili olan Almancayı tercih etmeye sebep olmaktadır.

Tablo 7

Türkçe Konuşurken Yanlış Yapma Korkusu Taşıma

	Öğrenci Sayısı	%
Türkçe konuşurken yanlış yapma korkusu taşıyorum.	19	23,5
Türkçe konuşurken yanlış yapma korkusu taşımıyorum.	62	76,5
Toplam	81	100

Araştırmaya katılan öğrencilerden 62’si yani %76,5’i Türkçe konuşurken yanlış yapma korkusu hissetmediğini ifade etmiştir. Öğrencilerden sadece %23,5 i yani 19 öğrenci yanlış yapma korkusu yaşamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Atmış yılı aşkındır Almanya’da yoğun olarak Türkler yaşamaktadır. Türkiye’den Almanya’ya göç kimi zaman azalmış kimi zaman çoğalmıştır fakat Almanya Türkler için hep göç edilecek ilk ülke olmuştur. İster Almanya’da doğmuş çocuklar için isterse de sonradan göç etmiş çocuklar için, hatta yetişkinler için bile Türkçeyi öğrenme ve koruma hep gündemde olmuştur.

Çocuklarına Türkçeyi öğretmek öncelikle ailelerin vazifesidir ve bu vazife çocukları henüz doğmadan önce başlar. Çocukların yaşları ilerledikçe ailede konuşulan Türkçe yeterli gelmemekte ve okul ve sosyal hayat ile desteklenmelidir. Bu çalışmada okulda Türkçe dersi alan öğrencilerin, bu dersin onların Türkçelerine katkıları incelenmiştir.

81 öğrenci ile yapılan anket çalışmasında öğrencilerin hemen hepsi Türkçelerinin iyi olduğunu iddia etmiştir. Fakat birçok öğrenci aksanlarının olduğunu, Türkçe konuşurken yanlış yapma ve komik duruma düşme korkularının olduğunu söylemiştir. Türkçe dersinin araştırmaya katılan

öğrencilerin Türkçesine önemli katkılarda bulunmuştur fakat bu katkılar olması gerektiğinin altındadır.

Öneriler araştırmanın sonuçlarına göre şunlardır:

- Aileler sadece evde konuşarak değil akademik manada çocuklarının Türkçe gelişimini desteklemeli ve takip etmelidir.
- Öğrenciler yetenek ve ilgilerine uygun Türkçe sosyal aktivitelere katılmalıdır. Türkçeyi okulun ve evin dışında kullanabilecekleri ortamlarda bulunmalıdırlar.
- Türk dernekleri gençlerin ilgisini çekebilecek kültürel ve sanatsal etkinlikler sunmalı ve daha büyük kitlelere ulaşmak adına gerekli çabaları göstermelidirler. Bu etkinlikler, dil pratiği yapmalarının yanı sıra kültürel bağlarını güçlendirmelerine de yardımcı olacak şekilde tasarlanmalıdır.
- Almanya'da yaşayan Türk çocukları için Türkiye'de yaz aylarında dil ve kültür kampları düzenlenmeli hem Türkçe pratik yapmalarını hem de Türk kültürünü daha yakından tanımalarını sağlanmalıdır.
- Türkçe dersi açılmayan okullarda veliler ve öğrenciler gerekli talep ve başvurularda bulunmalıdırlar. Hiçbir öğrenci Türkçe dersi alabilmek için başka bir okula gitmek zorunda kalmamalı veya kendi okulunda dersleri bittikten sonra saatlerce Türkçe dersini beklememeli. Türkçe dersi her öğrenci için kolay ulaşabilir olmalı.
- Türkçe derslerinin içeriği zenginleştirilmeli, öğrencilerin Türkçe dersine olan ilgileri arttırılmaya çalışılmalıdır. Ayrıca sistem olarak da Türkçe dersine gerekli önem verilmelidir. Not sistemi iyileştirilmelidir.

Kaynakça

- Abadan Unat, N. (2002). *Bitmeyen göç: Konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. ISBN 975-6857-47-1.
- Aksoy, E. (2010). Almanya’da yaşayan üçüncü kuşak Türk öğrencilerin kimlik algılamaları ve buna bağlı olarak karşılaştıkları ayrımcılık sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Bahar (12), 7-38.
- Aytan, T., Başkapan, A. & Uysal, G. (2018). Avrupalı Türkler ana dili eğitimi çalıştayları üzerine bir değerlendirme. *Turkophone*, 5(2), 16-34.
- Bekar, B. (2013). Almanya’da Türkler ve Türkçe. *Electronic Turkish Studies*, 8(9), 771-787.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.
- Koçak, M. (2012). Almanya’da yaşayan Türklerin Türkçe dil becerileri üzerine bir inceleme. *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks (ZfWT)*, 4(1), 303-322.
- Başaran, Y. K. (2017). Sosyal Bilimlerde Örneklem Kuramı. *The Journal of Academic Social Science*, 47(47), 480-495.
- Kulaksızoğlu, A. (2008). Almanya’daki üçüncü kuşak Türk gençlerinin Türkçe ve Almanca bilme seviyelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi ve eğitim sorunlarının tartışılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 1-6.
- Ministerium für Schule und Weiterbildung des Landes Nordrhein-Westfalen (2013). *Kernlehrplan für die Gesamtschule – Sekundarstufe I in Nordrhein-Westfalen: Türkisch*. Heft 3121. 1. Baskı.
- Okuyan, S. (2022). Almanya’da iki dilli yetişen Türk çocuklarının Türkçe konuşma becerisinin gelişiminde karşılaştıkları sorunlar (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). International Burch University Faculty of Education and Humanities.
- Schmitz, A. & Olfert, H. (2013). [Minderheitensprachen im deutschen Schulwesen. Eine exemplarische Analyse der Implementierung allochthoner und autochthoner Sprachen](#). *Zeitschrift für Fremdsprachenforschung*, 24, 203-227.

Schührer, S. (2015). Türkeistämmige Personen in Deutschland: Erkenntnisse aus der Repräsentativuntersuchung "Ausgewählte Migrantengruppen in Deutschland 2015" (RAM). *Çalışma Raporu* 81.

Uysal, Y. (2002). Lernen und interkulturelle Erziehung. Der Beitrag der Schule zum Schulerfolg türkischer Schüler. *Die Deutsche Schule*, 94(4), 457-470. URN: urn:nbn:de:0111-pedocs-275308. DOI: 10.25656/01:27530.

Wissenschaftliche Dienste, Bundestag. (2017). *Türkischer Konsulatsunterricht*. Aktenzeichen: WD 8 - 3000 - 038/17. Abschluss der Arbeit: 10.11.2017. Fachbereich: WD 8: Umwelt, Naturschutz, Reaktorsicherheit, Bildung und Forschung.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi.

Yılmaz, E. A. (2023). 1960'lardan günümüze Almanya'daki Türk göçmenlerin durumu ve Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından desteklenen Türk diasporası.

Bundeszentrale für politische Bildung (2024, Temmuz 31). Almanya'daki sığınmacıların yaş, cinsiyet ve köken bilgileri. *Bundeszentrale für politische Bildung*, <https://bpb.de/themen/migration-integration/zahlen-zu-asyl/265710/demografie-von-asylsuchenden-in-deutschland/>